

Eugen Radulescu: Remedierea situatiei poate si ar trebui sa porneasca de la anulara, cât mai rapida, a facilitatilor fiscale

România a ajuns într-o situatie deosebit de critica, în conditiile în care stocul datoriei publice a trecut de 50%, deficitul din 2023 este de 6% din PIB si "creste precum Fat Frumos", astfel ca PNRR risca sa devina cea mai formidabila oportunitate - ratata, arata, într-un articol publicat pe blogul 'Opinii BNR', Eugen Radulescu, fost director la Directia stabilitate financiara în cadrul Bancii Nationale a României, în prezent consilier al guvernatorului.

"În urma cu doua cicluri electorale, prin 2015, a început un fel de competitie pentru atragerea alegatorilor, cum altfel, decât prin acordarea unor facilitati fiscale. Alegerile din 2016 au trecut, facilitatile au ramas. Mai putin obisnuit, noul guvern, instalat dupa alegeri, în anul 2017, a continuat în forta generozitatea fiscala, prin aplicarea complet irationala a asa-zisei teorii 'wage-led growth' - o prostie absolut monumentala, care a devenit punctul culminant, momentul rupturii totale a echilibrului bugetar, dupa care bugetul a mers dintr-o cârpeala într-alta. Pâna am ajuns, azi, într-o situatie deosebit de critica: stocul datoriei publice a trecut de 50 la suta, deficitul din 2023 este de 6 la suta din PIB si creste precum Fat Frumos, PNRR risca sa devina cea mai formidabila oportunitate - ratata. Remedierea situatiei nu poate sa întârzie, iar magnitudinea problemelor obliga la un ansamblu serios de masuri", mentioneaza Eugen Radulescu.

Potrivit acestuia, ratarea PNRR (unde pensiile speciale sunt un punct deosebit de sensibil) si cresterea în continuare a deficitului public vor închide pietele financiare pentru tara noastra.

"Atunci, deficitul va fi acoperit asa cum o fac tarile-paria: prin scaderea brutala a consumului, cresterea la cer a impozitelor, recesiune economica drastica si de durata, deprecierea monedei nationale. Nu suntem acolo. Înca. Este timp pentru un program rational si comprehensiv de restabilire a viabilitatii bugetului. Daca, de exemplu, Guvernul va rezolva piatra de moara a pensiilor speciale, iar celelalte masuri, discutate aici, vor fi adoptate, am convingerea ca depasirea în acest an a deficitului de 4,4% din PIB va fi acceptata si de UE, întrucât ne-am afla pe cea mai sanatoasa cale de viabilizare a bugetului. Sumele din PNRR vor fi deblocate, ceea ce va spori sansele de accelerare a cresterii economice si de însanatosire nu doar a finantelor publice, ci si a mediului de afaceri. Posibil este. Întrebarea este daca avem oameni politici cu înțelepciunea de a ataca problemele de la radacina, cu rezultate de durata. Avem?", se întreaba Radulescu.

În opinia sa, "remedierea situatiei poate si ar trebui sa porneasca de la anulara, cât mai rapida, a facilitatilor fiscale acordate cu diverse scuze, dar care în final au facut praf orice logica a politicii fiscale".

"Remarc mai întâi faptul ca s-a împamântenit solid ideea ca facilitatile fiscale rezolva orice problema si, o data acordate, ele nu mai sunt eliminate în veci. În loc sa existe o competitie sanatoasa, pentru performanta personala mai buna, efortul se muta în a accede într-o pozitie care ofera un privilegiu fiscal: mai multa bunastare pentru mai putina munca. Tocmai faptul ca s-a ajuns atât de departe pe aceasta cale ar justifica o decizie politica ferma: toate facilitatile deja acordate își înceteaza aplicabilitatea si nu se acorda alte facilitati decât punctual, pentru investitii foarte mari (sa spunem, de la 50 milioane de euro în sus) si pentru o perioada precis delimitata, nu mai lunga de 5 ani. Ar fi ideal un acord politic de a continua aceasta politica ferma si clara în urmatoarele 3 cicluri electorale, cel puțin. Știu ca anulara facilitatilor fiscale va fi un demers dificil politic, mai ales cu un an înaintea alegerilor", a spus consilierul guvernatorului bancii centrale.

Potrivit acestuia, sansa de succes, inclusiv în planul impactului pentru corectarea deficitului, este mai mare daca aria de acoperire a anularii facilitatilor este mai cuprinzatoare si dispare argumentul 'daca se poate pentru x, de ce nu si pentru y?'

"Nu am informatii legate de toate facilitatile în vigoare. De aceea, ceea ce voi arata mai jos are doar rolul de a ilustra demersul pe care l-as considera de dorit din partea autoritatilor, întrucât contribuie si la rezolvarea unei probleme acute în prezent, si la un cadru fiscal mai echilibrat, cu avantaje semnificative pe termen lung, tocmai pentru ca adevaratii câstigatori ar fi investitorii care își bazeaza performanta pe rezultatele propriei activitati, nu pe pomeni fiscale", a mai scris Eugen Radulescu.

El considera ca "este de adoptat fara întârziere un regim al taxei pe valoarea adaugata (TVA) mult simplificat, cu doar doua cote (19%, cota standard, si 9% numai pentru produsele alimentare, fara zahar, bauturi si dulciuri) si fara exceptii".

"As aseza pe primul loc aceasta masura întrucât se poate aplica imediat, iar rezultatul se vede fara întârziere. Am înteles discutia legata de carti, ba chiar am aflat cât de dramatica va fi eliminarea cotei de 5% pentru salile de fitness, sau pentru constructia de locuinte. În toate cazurile, vorbim despre argumente valabile de fapt pentru orice activitate umana - pentru toate, o cota de favoare la TVA este mai buna decât cea standard. De aceea, nu trebuie sa existe deloc exceptii; una singura o va justifica pe a doua si tot asa. Iar pentru eventuale politici de stimulare a unui domeniu sau altul, exista si alte pârgarii, cum ar fi, de exemplu, creditele prin programul pentru Prima casa. Cât despre salile de fitness, cel puțin la clubul la care merg eu, reducerea acordata acum câtiva ani la TVA s-a gasit, integral, în veniturile salii: abonamentul nu s-a ieftinit nici macar cu un leu", a argumentat Eugen Radulescu.

Potrivit acestuia, urmatoarea pe lista este exonerarea de la plata unor impozite si taxe pentru anumiti salariatii.

"De peste doua decenii sunt aici lucratorii din IT - o masura utila, la începutul anilor 2000, dar care acum este perfect aberanta: unii dintre cei mai bine platiti salariatii sunt scutiti de impozit pe venit. Dar toate celelalte scutiri (pentru constructori, pentru agricultori, pentru cercetatori si câte or mai fi) trebuie eliminate. Toate, pentru ca, repet: ideea ca este posibil sa avem mai multe categorii de platitori de taxe trebuie sa dispara - pentru echitate, ca si pentru cresterea, absolut necesara, a veniturilor statului", a punctat consilierul BNR.

Eugen Radulescu precizeaza ca, pe locul al treilea ar aseza eliminarea facilitatii fiscale pentru "ceea ce în mod abuziv se intituleaza microîntreprindere".

"Când s-a introdus, aceasta facilitate a vizat simplificarea procedurilor fiscale, pentru activitati economice pentru care calcularea profitului, inclusiv eventuala verificare a calculelor de catre controlul fiscal, erau excesiv de complicate si nejustificate de rezultatul obtinut. A taxa cu 1% venitul total al unei microîntreprinderi este rational si eficient. Iar facilitatea nu are decât obiectivul de a simplifica sistemul fiscal, nu de a oferi o portita pentru a plati cat mai puțin ca impozit pe profit. Dar când microîntreprinderea s-a numit si ceva care are venituri de 1 milion de euro pe an, ba se poate sa aiba si frate cu acelasi proprietar sau cu sotul/sotia/fiul proprietarului, avem de-a face cu o evidenta forma de optimizare fiscală. Este nesanos pentru echitatea în afaceri si pagubos pentru buget. Iar datele centralizate de Banca Nationala arata cum o facilitate rezonabila se transforma într-o goana pentru optimizare fiscală", a adaugat sursa citata.

Astfel, în anul 2022 erau înregistrate aproape 728.000 de microîntreprinderi, din care peste 68% aveau o cifra de afaceri totala mai mica de 50.000 de euro, iar cele cu o cifra de afaceri între 50 si 300.000 de euro reprezentau alte 23 de procente din total.

Microîntreprinderile cu valori ale cifrei de afaceri de peste 300.000 de euro erau puțin peste 51.000, adica 7% din total. Conform sursei, pentru o tara cu nivelul preturilor din România aceste 7% dintre microîntreprinderi ar trebui reclasificate drept platitori de taxe obisnuiti.

"Merita semnalat, totodata, faptul ca numarul total al microîntreprinderilor a crescut cu 16% în cinci ani; dar în cazul "microîntreprinderilor" cu cifre de afaceri de peste 300.000 de euro cresterea a fost cu nu mai puțin de 80% în acelasi interval. Pentru aceasta conduita nu fac o vina antreprenorilor; acestia au identificat portita legala pentru "optimizare fiscala" si au procedat în consecinta. De aceea, reducerea plafonului pentru încadrarea în categoria microîntreprinderi pâna la 500.000 de euro în acest an este un pas în directia corecta. Ca, de altfel, si masurile discutate în spatiul public privind coborârea acestui plafon la 300.000 de euro, ca si impozitarea cu 3% a firmelor care înregistreaza rate ale profitului foarte ridicate", a mai spus Radulescu.

În opinia sa, nu trebuie pierdute din vedere nici optimizarile fiscale realizate prin angajari mascate sub forma de colaborare, respectiv persoane fizice autorizate sau profesii liberale.

"Știu ca aici calc într-un musuroi colosal de privilegiati, care au salariul minim pe cartea de munca si Țcolaboreaza cu acelasi angajator pentru sume care pot fi de multe ori mai mari decât salariul. Asta este însa o forma, perfect legala acum, de a fura de la ceilalti contribuabili, care nu au gasit drumul spre Țoptimizare fiscală. Un bine-cunoscut avocat, care a fost si secretar de stat în Ministerul Finantelor, recunostea onest ca el plateste taxe pe venit mai mici decât secretara lui - ceea ce nu are sens. Am înteles ca unii avocati au explicat ca o taxare pentru sanatate la venitul obtinut ar însemna o dublare a poverii fiscale, fara vreun câștig pentru ei. Aici au dreptate. Doar ca eu, care am platit mereu impozite si taxe fara vreo facilitate, as vedea invers lucrurile: pâna acum, timp de zeci de ani, ei au platit doar jumătate din cât ar fi trebuit sa plateasca, daca nu aveau portita legala a Țprofesiilor liberale. Nu cred ca este aici locul unor detalii de ordin tehnic", a subliniat Radulescu.

În opinia specialistului BNR, o problema deosebit de grava, referitoare la o cheltuiala bugetara care tinde sa devina coplesitoare, o reprezinta pensiile speciale. În aceasta categorie el include toate pensiile care: se calculeaza cu alta baza a veniturilor decât cea standard; se acorda pentru o alta vechime decât cea standard; si/sau se acorda de la o alta vârsta decât cea standard.

"Societatea are de pierdut enorm prin pensionarea unor oameni, în plina putere, care ies de pe piata fortei de munca si lasa locul altora, care au nevoie de ani si ani pentru a deveni experti în domeniul respectiv. Iar cazul cel mai flagrant este al judecatorilor. Revin cu sublinierea ca nicaieri nu exista judecatori pensionari la 50 de ani. Nicio tara nu este atât de bogata sau necugetata sa dea cu piciorul unei experiente profesionale inestimabile. Cu exceptia României. Pe masura ce numarul celor care se lasa sedusi de privilegiul de a iesi la pensie înainte de a fi împlinit 50 de ani creste, avem situatii colosal de grave, datorate irosirii experientei de la maturitate a foarte multor oameni. Tragicul caz de la 2 Mai, unde doua vietii tinere au fost spulberate, are printre cauze profunda lipsa de experienta a politistilor din trafic, care este urmare naturala a pensionarii politistilor cu experienta, în plina maturitate. Aceasta este calea pe care vrem sa mergem? Sa luam vietii tinere, pentru ca adulti sanatosi sa poata sa iasa la pensie la 45 de ani, dupa care sa taie frunze la câini înca 30-40 de ani, pe bani publici? Daca as fi citit asa ceva într-un roman al lui Kafka as fi spus ca merge prea departe cu imaginatia", a adaugat Radulescu.

În context, acesta sustine ca problema costului bugetar este colosal de serioasa si estimeaza ca în 10 ani tara va ajunge sa cheltuiasca mult mai mult pentru pensii speciale decât pentru învățământ.

"Acum se cheltuie cam 1% din PIB pe pensii speciale. Nu pare mult. Dar în fiecare luna ies la pensie alte valori de Țspecialiți, toti cu salarii mari, care vor avea pensii mai mari decât ultimul salariu, pentru multe zeci de ani de aici înainte. Estimez ca nu vor trece mai mult de 5 ani înainte de a ajunge la 2-3% din PIB, iar în 10 ani vom cheltui mult mai mult pentru pensii speciale decât pentru învățământ. Aceasta este calea spre progres a României? Sau este drumul care duce fix la o tara esuata?", se întreaba Radulescu.

Astfel, prima decizie care trebuie adoptata, cât mai urgent, este încetarea aplicabilitatii prevederilor legale care permit pensionarea înainte de vârsta standard.

"O discutie ar putea sa existe pentru personalul militar din armata, unde de altfel si în prezent exista reglementari pentru cresterea treptata a vârstei de pensionare - doar ca, posibil, exista ȚportiteȚ pe unde se strecoara unii, mai egali. Dar, în rest, vârsta de pensionare trebuie sa fie cea standard. Și pentru judecatori, si pentru personalul Ministerului de Interne, si pentru toti ceilalti privilegiati de azi. Aceasta decizie nu ar trebui sa întârzie. Este, pâna la urma, o chestiune de securitate nationala! Dar nu în directia în care privilegiatii de azi pretind ca ar fi, ci exact invers! Cât despre profesiile unde nu poti fi performant pâna la vârsta de 65 de ani (mie mi-a fost dat exemplul balerinilor; este clar, nu-i asa, faptul ca balerinii nu pot dansa pe scena pâna la vârsta normala de pensie este explicatia pentru care ies la pensie de la 45 de ani politistii de proximitate); dar exista întotdeauna activitati pe care le pot desfasura, dupa o anumita vârsta, sa spunem, chiar balerinii. Sau, eventual, pot iesi la pensie mai devreme, cu diminuarea drepturilor de pensie. Știu, nu îmi voi face prea multi prieteni cu aceasta abordare", precizeaza autorul.

Potrivit acestuia, "a venit vremea sa fim lucizi, sa încheiem segregarea sociala grava, care va avea efecte dramatice în plan social si economic".

"Nu voi intra aici în discutii pe tema modului de calcul al Țpensiilor specialeȚ pâna la disparitia lor totala. Dar aceasta va trebui sa se întâmple, chiar daca, în prezent, dând cinstea pe rusine si încalcând grav chiar constitutia pe care ar trebui sa o apere, Curtea Constitutionala tine cu dintii si cu ghearele de un privilegiu pe cât de absurd legal, pe atât de nerusinat de mare, în cazul magistratilor. În masura în care cei noua dumnezei din CCR vor avea o urma de decenta si vor înțelege ca au sarit foarte mult peste cal, cu privilegiu de nabab, problema se poate rezolva, treptat, prin modificarea modului de calcul al pensiilor, prin impozitarea speciala a partii acordate peste nivelul rezultat din calculul unei pensii obisnuite si asa mai departe. Ar trebui însa ca cei noua dumnezei sa redevina oameni, cu bun simt", a mai spus Radulescu.

În opinia sa, daca acest lucru nu se va întâmpla, exista si solutia radicala: realizarea unui text de lege care abroga imediat si definitiv toate pensiile speciale, le recalculeaza pe cele aflate în plata - iar textul respectiv devine subiect de referendum constitutional, la unul din cele 4 rânduri de alegeri de anul viitor.

Radulescu precizeaza ca acest text poate prevedea ca prin Constitutie sa fie interzisa acordarea de pensii, la alte vârste si în alte conditii decât cele valabile pentru toti cetatenii.

Potrivit acestuia, "nu este usor deoarece numarul profitorilor de pe urma banului public si mai ales forta politica a acestora sunt formidabile".

"Vor fi gasite tot felul de pretexte sau de scuze pentru a lasa portite, pentru a pastra privilegiu; daca nu pentru toti cei ȚîndreptatitȚ acum, macar pentru o parte a acestora. Dar societatea trebuie sa se trezeasca. Avem un deficit bugetar urias, care va tot creste. Și nu este deloc departe ziua în care nu Uniunea Europeana, nu Fondul Monetar International, ci altcineva va dicta ce anume trebuie sa facem: creditorii României", a adaugat Radulescu.